

ההכשרה בבריטניה

שלום רב, אני לני מניב באתי למעין לפני 40 שנה. המזל שלי היה שהגעתי לאנגליה כמה חודשים לפני פרוץ המלחמה. הגעתי להכשרה באנגליה באפריל 1939. הרבה ילדים שהיו בהכשרה בגרמניה קיבלו היתר כניסה לבריטניה כדי לקבל הכשרה חקלאית. האדם הראשון שפגשתי שם היה שלמה שטנגר. הוא בא יחד עם הנס וינטר. הם סידרו בחורות להתקבל לבית ספר חקלאי כדי ללמוד חקלאות. היינו- אחותי ואני ועוד 4 בחורות נוספות. אנגלית לא ידענו כלל. נשארנו שם חצי שנה ולמדנו לחלוב פרות, לאסוף ביצים בלול, אך לא למדנו אנגלית, היות וזוהי היה ביי"ס לבנות בלבד, היה אסור לבחורים לבקר שם. אחר כך הגענו להכשרה בסאולס דקפס, ושם נשארנו כמה שנים. המדריך שהגיע לראשונה היה יוסף גורס, הוא נשאר ~~אצלנו~~ חצי שנה אצלנו. בהכשרה הזו היינו 15 חבריה בסה"כ, 3 בחורות, היתר היו בחורים. אסור היה להכניס יותר בחורות, ההסבר היה כדי להמנע מעניינים בלתי נעימים – "לא יפים". בחורה אחת עבדה בבישול, אחת בסידורי הבית ואחת בתפירה, תיקון בגדים וכו'. הצטרכנו לגור בקומה אחת רק בנות וקומה אחרת בנים. כעבור זמן לא רב פרצה המלחמה, וב-1940 עזבנו את המקום ועברנו ממקום למקום עד שהגענו ל-Britens Norden.

הכרות וחתונה עם אשר

שם הכרתי את אשר והיינו יחד במשך 3 שנים, רק ב-1942 התחתנו בוילהלם המפטון. זה היה על יד "סנט אורדנס". גם שם היה בית ספר חקלאי. מיד אחרי החתונה ביקשו מאשר לעבוד בתנועה בלונדון. היינו במעמד של בודדים. אשר עבד בחקלאות- על טקטור ואני סתם בבית, כאשר אשר התחיל לעבוד בתנועה, אני התחלתי לעבוד ב-British Carpenters Restaurant. בעצם רציתי ללמוד לבשל. בסיכום עבדתי שם רק יום אחד, כי זה היה קשה מאוד. קילפתי תפוחי אדמה כל היום ואחר כך שיפשפתי את הרצפה. באותו יום אשר קיבל צו גיוס לצבא. היתה לו נתינות פולנית, גם הורי היו פולנים, אם כי אנחנו נולדנו כבר בגרמניה. היה הסכם בין הצבא הבריטי והצבא הפולני, שמי לא מתגייס לצבא הפולני – אפשר לגייס אותו לצבא הבריטי. קיווינו שלא יקחו אותנו לצבא אבל ב-1944 גייסו אותנו. אני אמרתי שאינני רוצה להישאר בלונדון, כי כל לילה היו הפצצות והיינו צריכים לרוץ למקלטים. בשעה 12 היו סוגרים את המקלטים כי לא רצינו לישון שמה. האיש שהיה אחראי על הבית - כמו כל הבריטים, היה לו שקט נפשי רב. אז אני חזרתי אל קיבוץ ההכשרה. הייתי בהריון. עבדתי עד החודש השביעי בשדה באסיף בצל, גזר ותפ"א. ואחר כך בבית.

הלידה של דני

דני נולד בינואר. בזמן שהייתי בהריון רצו לשלוח את אשר לדנקורק. הודות לזה שהייתי בהריון דחו לו את ההעברה הזאת וחיכו עם זה עד לאחר הלידה. הייתי בבית חולים שבועיים ימים – בית החולים הזה היה רק לנשות חיילים. זה היה די רחוק מהקיבוץ שלנו כך שהייתי צריכה שבועיים לפני הלידה כבר להיות בבית החולים. אז שלחתי לאשר מברק והוא הספיק פעם אחת לבקר אותי. לא נתנו לאשר בכלל לנסוע הביתה אחרי הלידה. ידעתי שאם אחזור הביתה לא אוכל לנוח בכלל. ובכן אחרי שבועיים, אשר קיבל שבוע חופש ויכולנו להיות יחד. אחרי זה שלחו אותנו לדנקורק. יותר לא ראיתי אותו במשך חצי שנה, והוא לא ראה את הילד, גידלתי אותו לבד. בבית החולים לא רצו לעשות ברית, הם אמרו פשוט שזה לא נחוץ. אמרתי להם שזו הדת שלנו ואני רוצה לעשות לו ברית אחרי 8 ימים כנהוג. אבל הם לא הסכימו. לא היה לי חלב – קיבלתי ספר וקראתי בו כי גם לא היה לי עם מי להתייעץ. קראתי שיש אבקת חלב, כך כל בעיה שהיתה לי קראתי בספר. אחרי 3 חודשים החלטתי ללכת למיילדת של הכפר כי לה היה המון נסיון. דני לא סבל את אבקת החלב והיה מקיא כל הזמן. היא אמרה לי: "תני לו חלב פרה ובבית מרקחת יש מה שמדלל את החלב", ודני באמת שתה את החלב. אחרי 3 חודשים הוא כבר השמין קצת, אבל מעבר לזה אני סבלתי שלא היה לו אבא. היו המון ילדים במצב הפוך, לאחד היה לו אבא שלא גייסו אותו ולאמא היה דווקא חלב – הכל היה ההפך ממצבי. אחרי חצי שנה קיבלתי זר פרחים שאשר שלח לכבוד יום הולדתו החצי שנתי של דני.. אחרי זה הוא קיבל חופש לשבועיים. בתום השבועיים הוא חזר שוב לדנקורק, ואני בכלל לא ידעתי באיזו סכנה הוא נמצא שם.. ב 1944 היתה כבר שביתת נשק ואז לקחו את אשר לגרמניה בתור תורגמן, היה עליו לתרגם מאנגלית לגרמנית. דרך אגב, בהכשרה לא היה גז לחימום בחדר שהתאספנו בו היה תנור נפט וכיריים על עץ. החדר היה די גדול, היינו בערך 60 צעירים, ביניהם גם חיים זיו. אני הייתי בין הכי מבוגרים-הייתי אז בת 24. דני היה הילד היחיד. רוב החברים של מעין הגיעו לשם, שוניה אשד, אלפרדו זרון, בנו נוסבאום, והאח של בנו, גם מקס ז"ל. כאשר דני רק חזר מבית החולים הביתה התיעצתי ישר עם הרופא בקשר לברית מילה, אבל הוא אמר שזה כבר מאוחר מידי וצריך לתכות עד שהוא יהיה בן 3 חודשים. ובכן הבאתי אותו לבית החולים, כי הברית היה ממש ניתוח עם הרדמה -עכ"פ כך דני נכנס לברית אברהם אבינו.

אחרי שביתת הנשק, נתנו לאנשים שעבדו בחקלאות עדיפות לעלות ראשונים, דני היה כבר בן שנה. אשר ביקש שחרור מהצבא ואכן שחררו אותו לפני הזמן. הוא בא לקנזי ועבד שוב בחקלאות אצל איזה איכר, ואחר שנה עברנו שוב למקום אחר- היינו ממש כמו היהודי הנודד. היינו 8 שנים באנגליה וכל שנה עברנו לקיבוץ הכשרה אחר. לא קיבלנו אף פרוטה

וגם לא בגדים רק איזה דמי כיס מועטים. כששברתי את היד והגעתי לבית חולים לבשתי פיג'מה של בחור, זה גם לא היה חשוב בעינינו. התפרנסנו מעבודתנו, אבל לא היה כסף, רק בשביל אוכל ונעלים. עכ"פ עברנו לרטיר מקנזי, שם פגשנו את מיקי, פילי ומיכה דינאי, מיכה גם כן היה מגויס כי היה גם בעל נתינות פולנית, כך שהיינו כבר 2 משפחות. דני היה אז בן 6 חודשים, מיקי 7 חודשים. הוא התחיל כבר ללכת אך דני היה עדיין בעגלה ואני שוב סבלתי כשעשיתי את ההשוואה. כאשר אשר כבר היה משוחרר מיכה עדיין ולא שוחרר מהצבא. מקנזי לקחו את החברים לעליה בלתי לגלית, אבל אותנו – המשפחות לא רצו לקחת לעליה בלתי לגלית בגלל הילדים. במקום החדש בו היינו, הצעירים שם היו חדורי אידיאולוגיה – והחליטו על כל מיני איסורים – אסור שתהיינה וילונות, אסור רדיו וכו'. הם היו כל כך קיצוניים שלא יכולנו לסבול את הדבר ועברנו לקמברידיג'. שם היה עוד זוג צעיר עם ילד כמעט באותו גיל כמו דני, היום הם בנאות מרדכי. ובכן אשר עבד בחקלאות, בטקרקטור, והבחור ההוא ברפת ואני עבדתי במשק בית. רכבתי כל יום מרחק די גדול על אופניים לעבודה. האנשים אצלם עבדתי היו נהדרים, הם אמנם לא ידעו שאנחנו יהודים. אחרי חודש הגיעו מהסוכנות והודיעו לנו שיש לנו סיכוי לעלות ארצה. לשם כך הצטרכנו כסף ולא קיבלנו שום דבר ממוסדות ההכשרה. רצינו לסדר ניירות לשוודיה מכיון שהיה לנו שם דוד, אבל בינתיים אשר התעכב ובסופו של דבר נסענו לפריז.